

STAVEBNĚ – HISTORICKÝ PRŮZKUM S H P ZÁMEK NEČTINY

Nemovitá památka - Číslo rejstříku MK ČR 35001/4-1453

Zpracoval: Ing.arch. Jaroslav Pachner, Božena Pachnerová, Akad.sch. Jaroslav Jelínek

- Obsah:**
1. Dějiny objektu
 2. Prameny, plány, ikonografie, edice pramenů, literatura
 3. Rozbor objektu- urbanistické vztahy
 - dispozice objektu
 - konstrukce objektu
 - architektonická kompozice objektu
 - detaily a řemeslná výbava objektu
 - popis historických konstrukcí
 - užívané materiály
 4. Stavební historie
 5. Umělecko-historické hodnocení, památkové a kulturně-historické
 6. Hodnotné detaily a prvky
 7. Návrhy pro úpravy objektu
 8. Seznam obrazových příloh

Plánová příloha:

1. **Dějiny objektu** zámku Nečtiny: Zámek v Nečtinách v Plzeňském kraji (dříve okres Plzeň sever) navazuje na starší stavbu Grypsperků z Grysbachu z doby po roce 1550, dokončené patrně až na počátku 17. století. První zpráva o zámku pochází z roku 1637. Dnešní stav je převážně výsledkem přestavby provedené Alfonsem, hrabětem Mensdorff – Pouilly, v letech 1855 až 1858. V roce 1964 zámek vyhořel a roku 1970 byl adaptován pro potřeby zemědělské školy. Nejstarší zpráva o Nečtinách se objevuje v roce 1169 a to v litině vydané Vladislavem II., kterou předává křižovníkům sv. Jana Manětín se sedmi vesnicemi až k nečtinským hranicím. Prvým doloženým pánem Nečtin je Předá nebo Předota, připomínaný v roce 1183, 1185 a 1291. Mohl být předkem pánů Bavorů ze Strakonice. V roce 1295 je připomínán Oldřich z Nečtin. Bavor z Nečtin tu na konci 13. století asi postavil kostel, který je ve 14. století farním, k němuž měli podací právo břevnovští opatí. Bavor z Nečtin se stal opatem benediktinského kláštera na Břevnově (1294 – 1333). Jeho bratr Vyšemír byl purkrabím kláštera v Broumově. Zboží v Nečtinách na konci 13. století zakoupil král Václav II. V letech 1330 až 1333 držel panství jako zástavu Oldřich Pluh z Rabštejna. Tehdy již patrně stál na kopci nad obcí hrad Breitenstein, či Široký kámen, později zvaný Nečtiny či Preitenštejn. V Majestas Carolina je uváděn mezi nezcizitelnými královskými hrady. V roce 1401 je zapsán Jindřich z Nečtin, vladyka, který dal faře v Lišřanech plat ve vsi Bržíně. Nevíme ale, zda byl purkrabím nebo držitelem Nečtin. Král Václav IV. zapsal hrad Něprovi Ducovi z Vavřín a Ondřeji Špalkovi ze Slatiny. Na konci čtrnáctého století král Václav IV. prodal Nečtiny Petrovi Zmrzlíkovi ze

Svojšina, který je roku 1407 vyměnil s Oldřichem Hulerem za Orlík. V roce 1411 vlastnil hrad opět Václav IV. Purkrabími zde byli Lvík z Jivjan, Duc Něpr z Vavřín. Roku 1418 král Václav IV. sám podával kněze do Komárova. Dne 28.srpna 1420 zastavil hrad Zikmund Lucemburský za 400 kop grošů českých purkrabímu Něprovi z Vavřín. Dalšími zástavními pány byli Špalek a Sezema z Kocova v roce 1427. V roce 1434 tu sídlil Zbyněk z Kočova, který společně s husitským hejtmanem Přibíkem z Klenové pomáhal obležené Plzni. V roce 1434 připsal císař Zikmund k zástavě 200 kop, neboť Zbyněk z Kocova hrad opevnil. Po husitských válkách byl hrad i městečko poničeny. Před rokem 1441 postoupil Zbyněk a Humprecht z Kočova Nečtiny Burianovi z Gutštejna. Burian zemřel v roce 1462, jeho syn Burjan 1489 a po něm tu byl jeho syn Jan. Po roce 1506 Jan z Gutštejna musel Nečtiny vydat králi Vladislavovi II. V roce 1511 byly Nečtiny královským majetkem s právem trhu a cla. v letech 1517 až 1523 byl na hradě Nečtiny purkrabím Strachota z Kralovic. Král Ferdinand I. zastavil městečko v roce 1528 Hanušovi Pluhovi z Rabštejna. Kašpar Pluh pak v západních Čechách rozšířil velké panství, ale roku 1547 o ně přišel. Dne 15.dubna 1549 Ferdinand I. nechal zapsat zástavu na panství Floriánovi Grysperkovi z Gryspachu. Po krátkém čase oznamuje Florian královské komoře, že hospodářství na statku jest zpustlé. Nezmiňuje se vůbec o tvrzi. Potom 9.prosince 1549 bylo Grysperkovi za 200 kop panství připsáno. Již v roce 1557 získal Florián Grysperek Nečtiny do dědičného vlastnictví. Hrad byl tehdy v sutinách a pod ním bylo postaveno nové panské sídlo v místech dnešního zámku. U poplužního dvora pak vznikla osada zvaná Nové Městečko. Po Florianově smrti byla pozůstalost rozdělena na 7 dílů. Nečtiny získal 1588 syn Václav, který zemřel roku 1590 a zanechal po sobě vdovu Markétu ze Lhoty a syna Bohuslava. Ten v roce 1603 udělil městečku Nečtinám nové svobody, především právo vaření piva. V roce 1611 jim vyjednal majestát. V roce 1610 byly založeny kostelní knihy. Bohuslav Gryspek byl v roce 1623 odsouzen ke ztrátě poloviny jmění. K nečtinskému statku tehdy patřily městečko Nečtiny, Nové Městečko, poplužní dvůr, 4 mlýny, vsi Březín, Lešovice. Královská komora prodala panství za 25 448 zlatých Gottfriedovi Hertlovi von Leitersdorf. Hertlové pak roku 1637 prodali majetek Dorotě Polyxeně Kokořovcové, rozené Tátovké z Enzidle na Žluticích (+1640), za 37 000 zlatých. V kupní smlouvě se poprvé objevuje výslovně nový zámek, postavený pod starým hradem. Dalším majitelem zámku byl Adam Václav Kokořovec z Kokořova, pán na Hrádku a Vlkýši (+14.11.1673). Jeho náhrobní kámen je zasazen do hřbitovní zdi v Nečtinách. Ten potom renesanční zámek rozšířil o barokní křídlo. V roce 1666 tu bylo potlačeno povstání poddaných. Adam Václav zemřel roku 1673. Jeho syn, Jan Jindřich, prodal panství roku 1685 Ferdinandovi Hroznatovi Kokořovci na Žluticích (+3.12.1708). Jeho potomci – tři bratři - tu potom vládli do roku 1799. Posledním pánem z rodu byl František de Paula Kokořovec (zemřel ve Veroně 1799), který panství odkázal svým neteřím Terezii Josefě provdané za Josefa Antonína Trauttmannsdorfa a Antonii, provdané roku 1806 za Maxmiliána Lažanského z Bukové. V roce 1839 koupil Nečtiny polní podmaršálek hrabě Emanuel Mensdorff – Pouilly (1777 – 1852). Roku 1804 se oženil se Sofií princeznou Sachsen-Coburg-Saafeld (1778-1835), sestrou belgického krále Leopolda I. Jejich syn Alfons Bedřich (25.1.1810 + 10.12.1894) učinil ze zámku svoje hlavní sídlo. V letech 1855 až 1858 nechal barokní zámek přestavět v duchu anglicko německé novogotiky. K renesančnímu jádru s barokním křídlem byla připojena další přístavba. V novém traktu byla zřízena kaple Nanebevzetí Panny Marie a blok byl ukončen novostavbou třípatrové hranolové věže. V kapli byly v oknech osazeny sklomalby od Carla Reisse z roku 1855. Zámek tak dostal podobu tříkřídlého souboru s trojúhelnými štíty a věžičkami korunovanými cimbuřím. V čestném dvoře byl před barokní křídlo

předsazen nový hlavní vstup. Areál zámku byl doplněn od roku 1857 novorománskou hrobkou rodu Mensdorff – Pauilly s kaplí zasvěcenou svatě Terezii, dokončenou roku 1858. Centrální kaple je obohacena kamenným krucifixem od Emanuela Maxe z roku 1858. Celý komplex byl obklopen rozsáhlým parkem s velkým rybníkem. Při vjezdu do hospodářského dvora byly osazeny barokní sochy svatého Vojtěcha a Floriána, zhotovené okolo roku 1759. Pro utváření přestavby zámku měly velký význam příbuzenské vazby rodu *Mensdorff - Pouilly*. Členy rodiny pojilo blízké příbuzenství s anglickou královnou Viktorií (1819-1901). Hrabě Emanuel Messdorff – Pouilly (1777-1852) se oženil se Sofií ze Sasko-Coburg-Saalfeldu (1778-1835), tetou anglické panovnice. Sofie (matka královny Velké Británie byla její sestra) byla dcerou vévody Františka Bedřicha Sasko-Cobrg Saalfeld (1750-1806). Sofie zemřela v roce 1835 v českých Tušimicích. Až v roce 1839 zakoupil hrabě Emanuel Nečtiny. Ihned v roce 1840 byly podle účtů prováděny opravy interiéru zámku, které umožnily jeho obávání. Až několik let po úmrtí starého hraběte Emanuela započal druhorozený syn s přestavbou zámku (1855-1858). Je zde patrná inspirace skotským sídlem královny Viktorie ve skotském Balmoralu. (Balmoral koupil za 30 tisíc liber princ Albert, který měl na starosti výstavbu královských sídel, v letech 1845 až 1851 spolupracoval s londýnským architektem Thomasem Cubbittem, přestavba Balmoralu proběhla v letech 1853 až 1856 za účasti architekta Williama Smitha a prince Alberta, bratrance Mensdorffů, základní kámen Balmoralu položila královna Viktorie 28.9.1852). Bratranec královny Viktorie Alfons Friedrich Mensdorff-Pouilly (1810-1894) bezpochyby také poznal anglické královské rezidence včetně Balmoralu. V roce 1850 Alfons spolu s otcem Emanuele navštívil Anglii a Německo. Intenzivní styky s anglickou královnou Viktorií udržoval také jeho bratr, pozdější rakouský ministr zahraničí, Alexander Mensdorff-Pouilly-Dietrichstein (1813-1871). Autorem romantické architektonického návrhu přestavby Nečtin je coburgský architekt Wilhelm Streib (1822-1888). Roku 1849 vytvořil tento architekt projekt úprav zámku Callenberg u Coburgu. Jeho plány jsou stále uloženy ve sbírkách Veste Coburgu. Úpravy zámku v Nečtinách probíhaly současně a v malém časovém odstupu od romantických úprav zámků v Coburgu a v Balmoralu. Na zámku v Nečtinách do roku 1945 pobýval hlavně Alfons Vladimír (1864-1935) a jeho syn Alfons Karel (1891-1973). Hlavním sídlem rodu byly ale moravské Boskovice, dědictví po Dietrichsteinech. Mensdorfové na Boskovicích se do roku 1938 hlásili k české národnosti a na Nečtinách k německé. Zámek Nečtiny byl Mensdorffům konfiskován podle dekretu presidenta republiky č. 12/45. Boskovice tak byly v restituci po roce 1989 rodu vráceny, ale Nečtiny jako majetek Němců, do restitučních nároků nespadly. V padesátých letech 20. století byly provedeny úpravy pro zemědělské učiliště a internát. Jednalo se o dispoziční úpravy pro zřízení kuchyně, učeben a ložnic. Vybavení interiéru bylo z velké části odvezeno. Vlastní budovu zámku postihl ničující požár v roce 1964. Shořelo obložení stěn i dřevěné stropy a podhledy. Poslední zbytky vybavení interiéru byly tak zničeny. Do té doby zachovaná původní okna s bohatým členěním v zámku mimo věže shořela. Do roku 1970 byl potom areál upraven provoz zemědělského učiliště a internát. V současnosti je v majetku Západočeské univerzity Plzeň a je využíván jako školící a ubytovací zařízení. Původní zámecké rodové sbírky byly ještě před požárem rozvezeny do expozic zámků v Jemništi, Slatiňany, Uměleckoprůmyslového, Vojenskohistorického, Národního muzea, Náprstkova muzea a Historického ústavu. Fond 2068 svazků ze zámecké knihovny spravuje Národní muzeum. Archiválie jsou uloženy v pobočce plzeňského archivu v Klatovech. Olejomalby a grafické listy z nečtinského zámku jsou ve sbírce uchovávané v zámku Krásný Dvůr u Podbořan. Nejatraktivnějším dílem nečtinské

sbírky jsou protějškové podobizny anglické královny Viktorie a jejího manžela prince Alberta od Alexandra Melvilla z roku 1843 podle předlohy F.X. Winterbaltera (1805-1873), které jsou ve sbírce na Krásném Dvoře. Zámek v Nečtinách je evidován jako nemovitá kulturní památka v Plzeňském kraji, v obci Nečtiny, části Hrad Nečtiny pod číslem rejstříku Ministerstva kultury ČR 35001/4-1453 zámek.

2. **Prameny, Plány, ikonografie, editace pramenů, literatura:**

Křížová, Květa, Sbírka zámku Nečtiny, Zprávy památkové péče 69/2009/3
Vlček, Pavel, Encyklopedie českých zámků, Libri 1998
Hieke, Karel, České zámecké parky a jejich dřeviny, SZN Praha 1984
Podhola Jan, Historie panství a sídla Nečtiny, GENERALOGIA AC HERALDICA BOHEMICA 2001, Praha 2001
Sedláček, August, Místopisný slovník historický království českého, ARGO 1998
Sedláček, August, Hrady, zámky a tvrze království českého, díl XIII., ŠŠ Praha 1923
Švaříčková-Slabáková, Radmila, Rodinné strategie šlechty, Argo 2007

Plány:

Archiv Západočeské univerzity v Plzni: *zaměření zámku z roku 1956, návrh úprav z roku interiéru z roku 1956, projekt „Rekonstrukce zámku Nečtiny“ úpravy stavby po požáru – Krajský projektový ústav Plzeň – srpen 1965 KPÚ-ZKNV OS*

historické fotografie: poskytnuté starostou Manětína – fotografický soubor stavu před požárem v roce 1964, fotografie odstraňování následků požáru v roce 1964

3. **Rozbor objektu** – zámecký areál v Nečtinách je zasazen do ohrazeného areálu anglického parku, který byl původně doplněn i pivovarem s mlýnem, skleníkem a před romantickou přestavbou tu býval i panský dvůr. Na návrší před zámkem je ještě klasicistní klenutý ovčín. Ve druhé polovině byl dvůr a lihovar přesunut západně od zámku. Z osady Hrad Nečtiny se vstupuje do areálu bránou, doplněnou dvěma kamennými pilíři. Za touto bránou je vlevo tělocvična, na jejímž místě býval původně skleník-oranžerie. Proti příjezdové cestě se tyčí vysoké hranolová věž a také kulatá věž při domě zahradníka – správce. Vlastní zámek je dnes tříkřídla stavba s nádvořím otevřeným k severozápadu. Zde upravená plocha se sochou jelena ve středním kruhovém záhonu přechází do anglického parku, kde pod svahem najdeme drobnou věžovitou kapličku. Západní křídlo zámku je tvořeno hranolovitou čtyřpodlažní věží s rovnou střechou ukončenou cimbuřím a nárožními věžičkami. Nižší část křídla tvoří dvoupodlažní část s kaplí v přízemí. Kaple vystupuje pravoúhlým presbyteriem z průčelí. Hlavní jižní křídlo zámku je dvoupodlažní ukončené sedlovou střechou s řadou vikýřů. Křídlo je částečně podsklepeno. Před jižní fasádu předstupuje osmiboká schodišťová věž. Východní křídlo má krátkou dvoupodlažní část se štítem a s přistavěnou hranolovou schodišťovou věží. Dále následuje jednopodlažní hospodářská část s pultovou střechou. Východní křídlo je ukončenou samostatným objektem, dnes dvoupodlažním s nárožní kulatou schodišťovou věží. Tato část je podsklepena. Valeně zaklenutý sklep pokračuje i pod nádvořím, kde je zasypaný původní vstup. Celé jihovýchodní nároží zámku je podsklepeno ve dvou úrovních. Vstup umožňuje přímé schodiště, které ústí ve velkém sklepení s valenou klenbou. Odtud se k jihu do sklepa pod nárožím. Do nižší hloubkové úrovně sestupuje schodiště, v dolní části již tesané do skály. Ve skalním podlaží jsou vyhloubeny pak další dva prostory bývalé lednice. Pod jižním křídlem je jednoprostorový sklep

přístupný portálem pod zahradní terasou. Hlavní vstup do interiéru zámku je kočárovou, tvořenou kamennými arkádami. Na střeše je terasa. V lomeném vstupním portálu jsou dřevěné vstupní dveře. V dalším krytém poli je zasazen gotický kamenný portál s přetínanými pruty. Nad ním je vsazena pískovcová deska s ukřížováním. V portálu je zasazena ještě značně poškozená kamenná nápisová deska, která bude zřejmě ve starších popisech zmiňovanou Mesdoffskou deskou o přestavbě zámku po roce 1855. Za vstupními dveřmi pokračuje příčná průjezdová místnost zaklenutá valenou klenbou s lunetami, která pokračuje až k vstupu na jižní zahradní terasy. Zde je napojeno současné schodiště, které pokračuje až do krovu. Původní schodiště, bohatě doplněné řezbami, zaniklo při požáru. Většina místností v přízemí si zachovala původní klenby. Patro je řešeno jako trojtakt. Na střední chodbu navazují na po obou stranách pokoje. Dispozice trojaktu se střední chodbou a podkrovními pokoji po stranách, osvětlenými vikýřovými okny, pokračuje v úrovni nového krovu. Rozdílná dispozice je u velké hranolové věže, která je vertikálně propojena točitým schodištěm v severovýchodním nároží. V jednotlivých podlažích navazují na schodiště jedna až tři místnosti. Kaple vyplňuje v přízemí téměř celé spojovací křídlo. Od kaple vede chodba ke vstupu na věžní točité schodiště. Na střeše věže je příkrým schodištěm přístupná střešní terasa se šikmou podlahou. Nad terasu vystupují nárožní věže. Ve středních částech cimbuří byly osazeny věžní hodiny. Ciferníky se nedochovaly. Na věžní terase jsou viditelné zbytky hodinového stroje. Dům správce, či zahradníka, castel, je vertikálně propojen kamenným schodištěm v nárožní věži. Nové podlaží, vložené do původní stavby, je zpřístupněno přímým schodištěm, přiloženým o obvodní zdi dvora. Točitým schodištěm lze vstoupit do sklepa a na novou nízkou půdu. Původně byl dům dělen příčkou na dvě prostory. V současnosti jsou byty ve dvou podlažích rozděleny dalšími příčkami. Křídlo mezi kástelem a zámkem je uzpůsobeno pro technické zázemí areálu. Ze starší zámecké stavby zůstal jen portál před prádelnou. Terasy a půlkruhová bašta před východní částí areálu je narušena přístavbou kotelny. Půlkruhová bašta je zastřešena pultovou střechou a byla nadezděna. Oranžerie, či skleník zámeckého areálu, byla přestavěna na tělocvičnu. Vedle tělocvičny jsou kamenné sloupky vjezdové zámecké brány. Rodová pohřební kaple je umístěna západně od zámku za hospodářským dvorem a lihovarem. Je obklopena zdí a kamennými sloupky. Okolo zámku byl vytvořen nevelký přírodně krajinářský park. Zvlněný svažité terén dodává parku opticky větší rozměr. Jsou zde vytvořeny malebné průhledy. Nejpůsobivější jsou pohledy na jižní zámecké průčelí přes vodní plochu pivovarského Podzámeckého rybníka. Do přírodního parku jsou zahrnuty i zříceniny hradu Preitesteinu a nyní i zříceniny pivovaru s mlýnem v údolí pod rybníkem a zámkem. V údolní níže položené části jsou stanoviště mokrá až vlhká, která volně přecházejí do okolního lesa. Návrší západně od zámku má stanoviště sušší. V nejbližším okolí zámku roste 7 jehličnanů a 51 listnáčů. Z jehličnanů vynikají zejména douglasky (*Pseudotsuga menziesii* var. *glauca* a var. *viridis*) a vejmutovky (*Pinus strobus*) a stříbrné smrky (*Picea pungens* Argentea). Z listnáčů je nejvýraznější jedinečně urostlá bříza papírová (*Betula papyrifera*), mohutný stříhanolistý buk (*Fagus sylvatica* Asplenifolia), lípa stříbrná (*Tilia tomentosa*), topol bílý (*Populus alba* Nivea), vzácný lžičkový dub zimní (*Quercus petraea* Cochleata). Zámecký park je částečně oplocen. Vstupy jsou vymezeny sloupkovými bránami. Oplocený je i areál zříceniny pivovaru a mlýna. Přírodní park za oplocenou částí a rybníkem volně přechází do hospodářského lesa a do volné zemědělské krajiny. Stopa krajinářských úprav jsou znatelné v celé oblasti mezi zámeckým parkem a městečkem Nečtinami.

4. **Stavební historie** – ve zdivu dnešního zámku můžeme sledovat starší renesanční tvrz a nejméně dvě barokní etapy postupných úprav a rozšíření. Předchůdcem dnešního zámku byla tvrz s dvorem, jejichž počátky můžeme předpokládat již okolo roku 1557. Je možné, že na tomto místě a v prostoru vyhořelého mlýna a pivovaru byly stavby hospodářského charakteru, jako příslušenství k hradu Preitensteinu. První stavbu zde provedl Florián Gryspek (+1588). Nečtiny vlastnil již v roce 1549, ale roku 1557 se staly dědičným statkem, se kterým mohl volně nakládat. Nejstarší bude patrně východní obdélná část zaklenutá v přízemí valenou klenbou s lunetami zdobenými ve hranách hřebínky. Nový zámek je ale písemně doložen až v roce 1637 („zámek pustý Nečtiny a pod ním druhý nový“). Florián Gryspek stál u zrodu významných renesančních objektů jako zámku v Kaceřově a v Nelahozevsi. Při porovnání těchto objektů je velká škoda, že se také v Nečtinách nedochovalo více z jeho renesanční podoby. Raně barokní úpravy zámeckého areálu a dvora provedl Adam Václav Kokořovec z Kokořova (+1673) a pak jeho potomci. V 18. století byl doplněn obdélný dvůr, který je zachycen v prvním a druhém vojenském mapování. Panský dvůr tvořil uzavřený obdélník, na jehož jihovýchodním nároží byla tvrz, nejprve obdélná a později doplněná krátkým křídlem k severu do tvaru T. Další rozšíření obytné části zabralo celé jižní křídlo. Hospodářské objekty dvora jsou dnes zbořeny, ale jejich základy lze očekávat pod parkem. Z barokní stavební etapy pocházejí asi všechny dnes zachované klenuté sklepy. Sklep pod strážním domkem – domem zahradníka, castlelem – vstupuje i pod prostor dnešního zahradního nádvoří a bývalé terasy. První nové opravy a úpravy provedl Emanuel Mensdorff – Pouilly brzy po nabytí majetku již roku 1840. Tehdy ředitel panství doktor Josef Tucheck zahájil opravy interiéru zámku. Celý dnešní zámecký komplex nese znaky velké romantické přestavby v letech 1855 až 1858 podle návrhu coburského architekta WILHELMA STREIBA (1822-1880), který se podílel také na přípravě zámeckých staveb v Coburgu. Již v roce 1849 vypracoval Wilhelm Streib návrh přestavby zámku Callenbergu u Coburgu, který nese mnoho společných znaků se zámkem v Nečtinách. Pro Sofii Mensdorff – Pouilly ještě v Coburgu vypracoval mnoho návrhů zámeckých staveb. Zachována je kresba Mensdorff Castelu, částí zámku Falkenbergu v Coburg-Neuses. Shoda některých detailů zámku v Nečtinách se stavbami dalších architektů v Coburgu je až udivující. Inspirátorem přestavby a možná i částečným tvůrcem přestavby může být nejmladší z bratří Mensdorffů, Arthur. Je zachován jeho dopis z Coburgu, kde píše jak se bavil návrhem zámečku v Coburgu Neusu. Na stavbu dohlížel architekt Wilhelm Streib. Zámeček v Neusu, který nese tak několik podobných znaků s domem zahradníka v Nečtinách, prodal v roce 1854 coburgskému vévodovi. Dalším inspiračním zdrojem pro dispozici přestavby nečtinského zámku je skotský Balmoral, oblíbené sídlo anglické královny Viktorie. Právě mohutná přistavěná hranolová věž je přímou citací vzezření balmoralského zámku. Je jisté, že šlo o přímý požadavek stavebníka, který chtěl možná takto upozornit na příbuzenství s anglickou královnou. Časté návštěvy Mensdorffských příbuzných u královny Viktorie jsou doloženy bohatou korespondencí. Romantická úprava stavby tvrze a dvora v Nečtinách zapadá do filosofické atmosféry doby vyjádřené Novalisovým výrokem: „*Být romantikem, znamená dávat každodennosti vyšší smysl, známým věcem závažnost věcí neznámých, konečnému lesk nekonečna*“. Hlavním investorem a pak obyvatelem zámku v Nečtinách byl Alfons Bedřich Mensdorff – Pouilly (1810-1894), který měl zásadní vliv na úpravy a zařízení interiéru zámku. Žil zde se svojí druhou manželkou M. Terezií hraběnkou Lamberg (1833-1876). Její pamětní deska je zasazena ve stěně

kaple. Podle průzkumu omítek byla asi nejstarší úprava vnějších omítek v kontrastu šedobílé se šedými vpadlinami. Asi i dnes červené sochařské prvky, byly úvodně opatřeny šedým nátěrem. Podobně střízlivě bylo pojat i interiéru kaple, kde byla žebra a konzoly natřeny šedou barvou. Základní plocha byla pojednána ve slonové kosti. Šedé a přírodní povrchy dřevěných obkladů byly postupně nahrazeny tmavohnědým fládováním. Až do roku 1945 byl zámek udržován v původním stavu. Došlo k několika nátěrům průčelí. Zámek nakonec dostal svoji pískovou barvu, která se dochovala na velké části průčelí. Úpravy byly prováděny v interiéru. Prostor mezi zámkem a castlelem byl doplňován užitkovými objekty – dřevěné kůlny na dřevo. V padesátých letech 20. století byly provedeny úpravy interiéru pro potřeby zemědělského učiliště – učebny. Ložnice, sociální zařízení. V roce 1964 zámek vyhořel. Byly zničeny krovy zámku a většina některé interiéru vzala za své. V roce 1970 byl zámek opraven. Byl zcela vyměněn krov. Změnilo se částečně komunikační schéma. Byla vybořena dvě pomocná schodiště. Jedno u kuchyně a druhé v rohu jižního a západního křídla při kapli. Chodba, vedená ve východní části jižního křídla, byla přesunuta do středu dispozice. V prvním patře byla dosti zásadně změněna dispozice a přesunuta řada dělicích příček. Byla zřízena společná sociální zařízení. V prostoru staré zámecké kuchyně se sporákem a velkým komínem byla zřízena nová jídelna. I přes některé nepříznivé zásahy zůstává objekt architektonickým skvostem zasazeným v hodnotném přírodním prostředí romantického parku. Areál je stále doplněn mimo hospodářské objekty ještě hrobkou rodu Mensdorff – Pouilly. Je zachována nejstarší část, patrně pozůstatek starší renesanční tvrze (nebo ještě staršího objektu) je obdélná část při jihovýchodním rohu zámku. Tato část je zaklenuta valenou klenbou s trojúhelníkovými lunetami, dodatečně rozdělena příčkami a vloženými pasy a příčkami. Možná ještě ke druhé renesanční (hlavně západní část křídla) či raně barokní etapě náleží téměř celé jižní křídlo. I zde se nalézají v přízemí valené klenby s trojúhelníkovými lunetami. Barokní bude patrně krátké severovýchodní křídlo. Po roce 1855 vzniklo celé západní křídlo s velkou věží a kaplí. Podle druhého vojenského mapování byl v prostoru zámku uzavřený celý obdélný dvůr který ve své dnes zbořené severní části obsahoval patrně hospodářské objekty. Při přestavbě ve druhé polovině 19. století byly postaveny nové hospodářské budovy již mimo vlastní reprezentativní část zámku. Prostor dvora byl zahrnut do parku a zcela oddělen od účelových objektů. Zůstal zde jenom castel - dům správce-obydlí zahradníka, doplněný kulatou věží. Mezi castlelem a vlastním zámkem byl v roce 1970 vestavěn technický objekt kotelný. Po roce 1970 byly upraveny všechny prostory interiéru zámku, kde byly vestavěny pokoje, velká sociální zařízení, kuchyně a jídelna. Částečně byl zachován interiéru kaple, kde byly zachráněny skleněné vitráže a detaily štukových doplňků klenby. Po roce 1989 došlo k dalším úpravám sociálního zařízení a k opravám fasády – barevné nátěry a doplňkové opravy omítek. Část průčelí dostala červenavý nátěr přes starší pískovou vrstvu.

5. **Umělecko historické hodnocení,** památkové, kulturněhistorické-zámek v Nečtinách je dnes cenný především ve své poslední zásadní romantické podobě, která je také i přes úpravy po požáru nejlépe zachována. Nejvíce můžeme litovat ztráty vyřezávaného dřevěného schodiště obohaceného o sochy a historickou zbroj, které bylo zcela odstraněno. Požárem byly zničeny bohatě vyřezávané trámové stropy v patře jižního křídla. Stěny byly obloženy dřevěným obkladem s motivy tudorovských kružeb. Gotizující dřevěná okna byla zničena a postupně vyměněna. Zůstává základní hmota zámku a i s detaily dochovaná severozápadní hranolová věž. Je zde ale stále dovedeno do skutečnosti motto romantického spisovatele Novalise:

„Být romantikem, znamená dávat každodennosti vyšší smysl, známým věcem závažnost věcí neznámých, konečnému lesk nekonečna“. Kuchařkou pro stavitele romantických zámků byla publikace od J.C. Loudona, který v roce 1840 vydal spis Humphryho Reptona z počátku 19. století. Inspirační zdroje z anglické novogotiky modifikované stavbami Wilhelma Streiba v Coburgu daly vzniknout jedinečnému zámeckému souboru v českých zemích. Návštěvy investorů v Anglii u sestřenice královny Viktorie inspirovaly množstvím příkladů. Nečtiny byly jistě iniciačním vzorem pro další zámky v Čechách a na Moravě. Podobné detaily pak můžeme najít na zámku Filipově u Kutné Hory (1863 – 1865), který prováděl stavitel Karel Šel ze Žlebu. Objevují se zde přistavěné polygonální nárožní věžice, nadokenní římsy (které mohou být vzorem pro římsy zničené požárem v Nečtinách). Podobné detaily se objevují na zámku v Českém Rudolci (A. Picchini 1860 – 1861), na Bezděkově (Ignác Vojtěch Ulmann 1855), ve Veselý (Josef Meyer 1863). Přistavěné nárožní polygonální věžice a shodné tvary střílen nalezneme ve Světcí u Tachova (investor Windischgrätz v roce 1857). *Zámek v Nečtinách je významnou českou symbolickou citací skotského Balmoralu. I zasazením do krajiny se měl podobat svému vzoru. Tvarosloví a detaily zámku pak vycházely z místní tradice přestaveb celé řady zámků tehdejšího Rakouského císařství.*

6. **Hodnotné detaily a prvky:** mezi nejlépe zachované prvky musíme zařadit veškeré vybavení velké věže a přilehlé kaple, které byly minimálně poškozeny požárem v roce 1964. Zde jsou zachovány dveřní rámy, dveře, obklady schodiště, části obkladu stěn a některá okna. Ve fasádách jsou dochovány původní lví hlavy a kružby ve stěně kaple. Vedle hlavního vstupu je zasazen pozdně gotický portál a nad ním deska s křížem. Tyto prvky sem byly osazeny druhotně. Všechny nadokenní římsy jsou nahrazeny měděným výliskem. Byly zřejmě klempířsky upraveny nad formou původní římsy. Původní nadokenní římsy byly výrazným prvkem průčelí, který zajišťoval jeho plasticitu. Ve středu jižního průčelí, nad balkonem s dřevěným zábradlím (kopie původního) je na konzole osazena socha ve formě Diany v renesančním úboru s kopím. Socha je nakloněna a bude třeba upravit její osazení. Nárožní věže mají některé prvky kamenné. Jedná s především o římsy a konzolky. Stříšky cimbuří a desky zábradlí mezi stínkami cimbuří na věži je kryto kamennými prvky. Všechny kamenné prvky by měly být zachovány a kámen konzervován. Tvary parapetní, patrové i korunní římsy by měly být zachovány, případně doplněny podle tvarů na hranolové věži.
7. **Náměty na úpravy objektu:** zámek je i přes pozdější úpravy a ničivý požár zachován ve svojí romantické podobě. Jsou zachovány klenby suterénů i prvního nadzemního podlaží. Dřevěné konstrukce krovů, stropy nad druhým nadzemním podlažím a částečně i nad prvním nadzemním podlažím jsou nové z úprav po roce 1970. Při rekonstrukci je třeba zachovat obvodové zdivo až po korunní římsu, klenby prvního nadzemního podlaží a suterénu. Průčelí, která byla poničena požárem, jsou ochuzena o nadokenní a podokenní římsy a někde o šambrány oken. Při opravě byly osazeny nadokenní římsy z měděného plechu, které by bylo vhodné nahradit štukovými prvky. Původní okna byla nahrazena novými výplněmi. Oprava původních oken může být provedena pouze na věži. Zde zůstávají k opravě a restaurování také dveřní křídla včetně ostění a obkladů části stěn. Okna a dveře jižního a východního křídla by měla v případě výměny respektovat tvary odvozené z výplní otvorů na věži nebo podle fotodokumentace staršího stavu.

8. **Obrazové přílohy:** fotodokumentace současného stavu zámku, historické a srovnávací fotografie – celá fotodokumentace stavu zámku v roce 2009 je uložena na přiloženém CD. Přiloženy jsou fotografie obdobných staveb, které vznikaly současně s přestavbou zámku v Nečtinách.

9. **PLÁNOVÁ PŘÍLOHA** – slohová analýza suterénu, přízemí, prvního patra, castelu, vyšších podlaží věže,

Vyhodnocení stavebního vývoje. – podzemní podlaží suterény

- první nadzemní podlaží
- druhé nadzemní podlaží
- castel-dům zahradníka

památkové vyhodnocení: - podzemní podlaží suterény

- první nadzemní podlaží
- druhé nadzemní podlaží
- castel – dům zahradníka